

ทะเบียนภูมิปัญญาในชุมชน

บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ ๗

ตำบล/เขต.....กุดช้าง.....อำเภอ.....แม่แตง.....จังหวัด.....เชียงใหม่.....

การสำรวจครั้งที่ ๑/ ๒๕๕๗

ทะเบียนภูมิปัญญาในตำบลกิตข่าง

ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน....บ้านป่าข้าวหลาม...ตำบล.....กิตข่าง..... อำเภอแม่แตง..... จังหวัด.....เชียงใหม่.....

รหัสภูมิปัญญา	ชื่อภูมิปัญญา	สาขา	เจ้าของภูมิปัญญา	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	บริเวณที่พบ	หมายเหตุ
๘-๖๕๐๐๖๐๕-๐๗-๐๐๑	ผ้าฝ้ายทอมือ	หัตถกรรม	นางพรรณิ พะยะ	การเป็นทอผ้าแบบกี่เอว ใช้อุปกรณ์ในการตั้งลายผ้าเป็นไม้และไม้ไผ่ การทอใช้กี่เองทำจากหนังสือตัวและกระสวยไม้ไผ่	๑) เตรียมฝ้ายกุ่ม ในอดีตปั่นฝ้ายเอง แต่ปัจจุบันซื้อฝ้ายขาวเป็นกุ่มจากกาดหลวง ๒) ตั้งลายผ้า ๓) ทอด้วยกี่เอว จะทอไปเรื่อย ๆ เวลาวาง และม้วนไว้ข้างฝา เป็นผ้าผืนยาว ไว้ทำผ้าโพกผม เย็บติดกัน ๒ ผืน เป็นเสื้อ	X ๔๖๙๔๐๕ Y ๒๑๓๓๒๑๑	
๘-๖๕๐๐๖๐๕-๐๗-๐๐๒	การปักผ้า	หัตถกรรม	นางพรรณิ พะยะ	มีลายปักที่เป็นเอกลักษณ์ และมีลายปักด้วยลูกเต๋อย หิน มีชื่อเรียกเฉพาะ	๑) เตรียมอุปกรณ์ ฝ้าย เข็ม ผ้า ๒) ปักลวดลายตามที่ต้องการ เอาลายต่าง ๆ มาสลับตามความชอบและจินตนาการ	X ๔๖๙๔๐๕ Y ๒๑๓๓๒๑๑	
๘-๖๕๐๐๖๐๕-๐๗-๐๐๒	ยาสมุนไพรมัดต้ม	สมุนไพร	นางพรรณิ พะยะ	เป็นพื้นที่ห่างไกล ชาวบ้านจึงใช้สมุนไพร ในการดูแลสุขภาพเป็นประจำ จะมีคนมาขอเจียดยามัดต้มไปกิน คนเก็บสมุนไพรได้ มีไม่กี่คน เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา	๑) เก็บพืชสมุนไพร เช่น เถารางจัด แก่นฝาก ยาหลวง มาตัดขนาดยาว แค่มือกำ ตากแดดให้แห้ง ๒) ใช้เป็นยาต้มแก้ปวดเมื่อย ใช้ใส่ในกาน้ำ ต้มกิน การเจียดยาเม็ด จะใช้มือกำยา และใส่ชนิดละแห่ง	X ๔๖๙๔๐๕ Y ๒๑๓๓๒๑๑	

วิธีการบันทึกข้อมูลลงในทะเบียนพรรณไม้ในชุมชน

๑. รหัสพรรณไม้

ข้อมูลในช่องข้อมูลแรกของทะเบียนพรรณไม้จะเป็นรหัสพรรณไม้ของพืชชนิดนั้น ดังตัวอย่างข้างล่าง

รหัสพรรณไม้	ชื่อพื้นเมือง (ชื่อที่ท้องถิ่นนั้นเรียก)	ลักษณะวิสัย (เช่น ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย ไม้รอเลื้อย ฯ)	ลักษณะเด่นของพืช เช่น สี กลิ่น ยาง มีหนาม ฯ	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (เช่น เป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ ฯ)	บริเวณที่พบ (ระบุ ชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด)	หมายเหตุ
๘-๓๐๒๐๑๐-๐๓-๐๐๑/๓	มะเว่อ	ไม้พุ่ม	ทั้งต้นมีกลิ่นน้ำมันหอม ระเหย มีหนามตามลำ ต้น ผลขนาดใหญ่ น้ำผล สุกมีรสเปรี้ยว	ผล นำน้ำผลสุกมาประกอบ อาหาร เช่น ลาบ ก้อย ต้มยำ ใบ นำมาหั่นใส่ก้อย	บ้านเลขที่ ๔๒ หมู่ ๓ บ้านหนอง ขอน ต.คลองไผ่ จ.นครราชสีมา	

ตัวอย่างรหัสพรรณไม้ที่บันทึกอย่างสมบูรณ์ เช่น ๘-๓๐๒๐๑๐-๐๓-๐๐๑/๓

- ๘
- คือ รหัสกิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช
- ๓๐๒๐๑๐
- คือ รหัสหมายเลขตำบล
- ๐๓
- คือ รหัสหมายเลขหมู่บ้าน
- ๐๐๑
- คือ รหัสชนิดพรรณไม้
- /๓
- คือ รหัสจำนวนพรรณไม้ที่สำรวจ

๒. ชื่อพื้นเมือง

ข้อมูลในส่วนถัดมานี้จะเป็นชื่อพื้นเมือง ซึ่งเป็นชื่อที่เรียกพืชนั้นๆในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจทำการบันทึกมาเพียงชื่อเดียว หรืออาจบันทึกมาหลายชื่อแต่ชื่อแรกควรจะเป็นชื่อนิยมเรียกทั่วไปในท้องถิ่นของโรงเรียนนั้นๆ ดังตัวอย่าง

รหัสพรรณไม้	ชื่อพื้นเมือง (ชื่อที่ท้องถิ่นนั้น เรียก)	ลักษณะวิสัย (เช่น ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย ไม้รอเลื้อย ฯ)	ลักษณะเด่นของพืช เช่น สี กลิ่น ยาง มีหนาม ฯ	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (เช่น เป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ ฯ)	บริเวณที่พบ (ระบุ ชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด)	หมายเหตุ
๘-๓๐๒๐๑๐-๐๓-๐๐๑/๓	มะเว่อ	ไม้พุ่ม	ทั้งต้นมีกลิ่นน้ำมันหอมระเหย มีหนามตามลำต้น ผลขนาดใหญ่ น้ำผลสุกมีรสเปรี้ยว	ผล นำน้ำผลสุกมาประกอบอาหาร เช่น ลาบ ก้อย ต้มยำ ใบ นำมาหั่นใส่ก้อย	บ้านเลขที่ ๔๒ หมู่ ๓ บ้านหนองขอน ต.คลองไผ่ จ.นครราชสีมา	

๓. ลักษณะวิสัย

เป็นลักษณะที่สังเกตได้จากพืชนั้นๆ ว่าเป็น ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย ไม้รอเลื้อย ไม้ล้มลุก ฯลฯ ถ้าเป็นพืชวงศ์หญ้า เช่น ข้าว ข้าวโพด จะมีลักษณะวิสัยเป็น หญ้า ยกเว้นพวกไม้อ้อ จะมีลักษณะวิสัยเป็น ไม้ไผ่ นอกจากนี้พวกวงศ์ปาล์ม เช่น มะพร้าว หมากรูด หวาย จะมีลักษณะวิสัยเป็น ปาล์ม และพืชพวกเฟิร์น จะมีลักษณะวิสัยเป็นเฟิร์น

๔. ลักษณะเด่นของพืช

คือลักษณะเด่นของพืชนั้นๆ ที่จะช่วยบอกว่าพืชนั้นมีลักษณะที่แตกต่างจากพืชอื่นอย่างไร และทำให้ทราบว่าพืชนั้นเป็นพืชชนิดใด เช่น สี ของดอกและผล สีน้ำยางซึ่งการบันทึกลักษณะเด่นของพืชมาด้วยนั้น จะช่วยในการระบุชนิดของพืช โดยเฉพาะพืชที่เป็นชนิดต่างกันแต่มีชื่อเหมือนกันบางครั้งการสับสนระหว่างลักษณะเด่นกับประโยชน์ของพืช เช่น ใช้เป็นไม้ประดับ ใช้เป็นไม้คลุมดิน ใช้รักษาโรค ฯลฯ ข้อความเหล่านี้ไม่ใช่ลักษณะเด่นของพืช แต่เป็นประโยชน์ของพืชนั้นๆ

๕. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลภูมิปัญญาเพื่อการดำรงชีพ เช่น ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน เช่น ใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการล่าสัตว์ จับสัตว์ หาของป่า ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ใช้ในการสร้างบ้านเรือน ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมด้านโภชนาการ ด้านอาหาร วิธีการปรุง หรือการถนอมอาหาร ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม หรือยารักษาโรค เช่นการนำสมุนไพร มาใช้เป็นตัวยา การผสมยา วิธีปรุงยา การใช้ยารักษาโรคในคน หรือโรคในสัตว์

๖. บริเวณที่พบ

การบันทึกบริเวณที่พบพืชนั้นๆว่าอยู่ที่บริเวณใดบ้างจะเป็นประโยชน์ในการทำแผนผังแสดงที่ตั้งพรรณไม้ในบริเวณท้องถิ่นนั้นๆ

๗. หมายเหตุ

บันทึกข้อมูลอื่นๆ ที่พบเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ. ทะเบียนพรรณไม้. เอกสารงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ก๗-๐๐๕. กรุงเทพฯ. ๖ น.

สายนต์ ไพธัญจิตร.๒๕๕๐.การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน.โครงการหนังสือโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน.กรุงเทพฯ. ๖๙ น.